

Kvennablaðið kost-
ar 3 kr. innanlands
erlendis kr. 3 60
(1 dollar vestan-
hafa) 1/2 verðsins
borgist fyrirfram, en
1/3 fyrir 15. júlí.

Kvennablaðið.

Uppðagn skrifleg
bundin við árs-
mót, ógild nema
komin sé til út-
get. fyrir 1. ok-
t. og kaupandi haf-
borgað að fullu.

24. ár.

Reykjavík, 30. marz 1918.

N. 3.

Búnaðarskólar kvenna.

I.

Kvennablaðið hefir frá fyrstu haldið því fram, að nauðsynlegt væri, að konum væri ekki síður veitt fræðsla í öllu því, sem lyti að störfum húsmæðra og annara kvenna á heimilunum, en karlmönnum, sem búnir eru undir sín sérstöku störf með viðeigandi námi.

Í fyrsta árgangi Kvennablaðsins var hússtjórnarnám kvenna tekið til rækilegrar umræðu og ýmsum helztu skólum lýst, sem teknir hefðu verið til fyrirmyndar á Norðurlöndum, einkum í Noregi og Svíþjóð, sem þá voru að koma sínum húsmæðraskólum á fastan fót og byrja á skólaeldhúsunum við barnaskólana. Þótt undarlegt megi virðast, man eg ekki eftir að nokkur kona hér á landi færi þá að gefa þessu máli svo mikinn gaum, að hún ritadi greinar um það, né gerði neinar athugasemdir því viðvikjandi, hvorki í Kvbl. né öðrum blöðum. Og norðlenzku konurnar, sem þó hafa innan sveitar hreyft þessu máli, hafa litið um það talað í opinberum blöðum eða stuðlað að því á þann hátt.

Vér konur erum svo illa farnar hér á landi, að vér eigum ekki vól á nema einni eða tveimur konum, sem tekið hafa fullnaðarkenslukonupróf við fullkominn kenslukvenna hússtjórnarskóla. Þótt ýmsar konur hér hafi farið utan og tekið fyrir hússtjórnar- eða matreiðslunám á títtölulega stuttum námskeiðum, svo sem kenslu við skólaeldhús, farandkenslu í matreiðslu og 4—6 mánaða húsmæðranámskeið.

En slíkt nám er hvorki nægilega yfrigripsmikið handa konum, sem standa eiga

fyrir fullkomnum hússtjórnarskólum, né heldur ætlað til þess. Slíkar forstöðukonur hússtjórnarskóla verða að hafa lært svo mikið að þær geti kent eða séð um að kent sé á ýmsum námskeiðum innan skólans, það sem nemendurnir helzt þurfa að læra. T. d. þarf sú kona, sem á að búa í sveit og hefir alt aðra lifnaðarhætti en kaupstaðarbúar, alt aðra matreiðslu og alt aðra heimilisfærslu og heimilisfyrirkomulag, en húsmæður í kaupstöðum. Auk þess verður skólinn að geta undirbúið konur, sem ætla sér að standa fyrir öðrum skólum. Á skólanum verða því námskeiðin að fara eftir því hvað nemandinn ætlar sér að taka fyrir á eftir. Annars er hann ónógur og óhentugur.

Það er nú meira og meira að verða öllu skólafólki skiljanlegt, að eftir þessu verði að haga skólunum. Því hefir hússtjórnarfyrirkomulagið verið víkkað út og lagað líka eftir þörfum sveitafólksins. Kvennablaðið hefir oft hreyft því að hér þurfi líka að koma á fót búnaðarskólum handa konum, með líku sniði og nágrannapjóðirnar væru að byrja á hjá sér, en lögðum eftir okkar staðháttum. Ýmsir hafa einnig látið í ljósi, að þeir skólar eða skóli, sem ákveðið hefir verið að koma upp handa konum á Norðurlandi ætti að ganga í líka átt þegar þar að kemur. En þá þyrfti líka að undirbúa að svo gæti farið, og til væru útlærðar forstöðukonur að þeim skóla, sem hefðu kynt sér þá beztu skóla, sem frændþjóðir vorar eiga í þeim efnum.

Enginn vafi er á því, að Búnaðarskóli sænskra kvenna við Rimforsa í Svíþjóð þykir sem stendur bezt og fullkomnasti hússtjórnarskólinn á Norðurlöndum. Hann var líka fyrsti skólinn á Norðurlöndum,

sem sérstaklega lagði áherzlu á að vera landbúnaðarskóli ásamt almennum hússtjórnarskóla, enda hafa bæði Norðmenn og Danir tekið hann til fyrirmyndar að ýmsu leyti. Reyndar höfðu Finnar um líkt leyti sett svipaðan skóla á fót hjá sér, en hann var þó ekki jafnfullkominn og Rímforsaskólinn, enda bætir hann stöðugt við sig námi, sem reynslan sýnir að er nauðsynlegt.

II.

Rímforsa-landbúnaðarskóli er stofnaður og rekinn af hinu alþekta Fredrika-Bremer-Sambandi, sem er sambandsfélag sænskra kvenna og eru deildir af því víða í Svíþjóð. Tildrögin til þessarar stefnu var fyrirlestur, sem haldinn var í félaginu 1903 um: »Verður nokkuð gert til að draga úr útflutningi og Ameríkuferðum ungra kvenna og hættunni, sem stafar af því?» Þar var bent á að ógiftu konurnar, sem flyttu af landi brott, væru miklu fleiri en ungu karlmennirnir, sem færu. Ungu fólkið væri audlegð landsins. Spyr nú enginn eftir hvers vegna allar þessar þúsundir ungra stúlkna vilji yfirgefa landið?

Í fyrirlestrinum var tekið fram, hvernig þessi fjöldi kvenna væri aðallega frá sveitunum. Stundum færu þær fyrst til bæjanna og verksmíðjanna og þaðan aftur til útlanda. Svo var bent á hvað nauðsynlegt væri að kenna sveitakvenfólkinu þau störf, sem það ætti helzt að vinna og það þyrfti að gerast í tíma, því konur vöntuðu oftast bæði þekkingu og áhuga fyrir þessum störfum. Það væri ekki til neins að ætlast til að dætur lærðu alt slíkt af mæðrum sínum. Tímarnir heimtuðu framför og breytta síði. Auk þess hefði konum aldrei neitt slíkt verið kent alment, svo margar mæður væru mjög vankunnandi í því.

Árið 1904 fór forstöðukona félagsins, frk. G. Adalborg til Danmerkur, til að kynna sér þá hússtjórnarskóla, sem þar kynnu að vera fyrir sveitakonur. Í ferðaskýrslu sinni segir hún, að hversu mörgu sem hún hafi kynst og séð í Danmörku, þá hafi

hún engan slíkan skóla fundið, sem hún hefði í huga og vildi fá, þannig, að þar gætu sveitastúlkur fengið bóklega og verklega tilsögn í öllum þeim störfum sem að landbúnaðarheimilunum lytu, sem konur þyrftu að vinna við. Þar væru engir skólar, sem kendu konum að fara með skepnur, t. d. kýrnar eða að mjólka, og fara rétt með mjólkina og koma henni í mat. Menntu væru að eins að ráðgera að koma þeim upp.

Út af þessum upplýsingum og hugleiðingum var kosin 3 kvenna nefnd til að athuga og undirbúa málið. Í nefndinni voru þær frú Lizinka Dyrssen, frk. Lotten Lagerstedt, og frk. Adalborg. Í þessa nefnd var síðar bætt fleiri konum og hún gerð að stjórn skólans.

Það sást brátt að þessi hugmynd um nýjan landbúnaðar kvennaskóla hafði fest rætur og náð vinsældum fólks. Félagið ákvað þá að stofna *Landbúnaðar hússtjórnarskóla handa kenslukonum*. Skólinn var síðan stofnaður á Rímforsa, sem áður var ferðamannahótel. Eigandinn, konsúll Óskar Ekmann keypti hótellið og lánaði félaginu það leigulaust með öllum húsum og 10 tunnuni landi. Hann lét einnig gera allar nauðsynlegar umbætur á húsunum og breytingar, byggja dálftinn rauðmálaðan bóndabæ rétt hjá, og útbúa hann til kenslu í »smábændabúskapa», ásamt fjósi, hlöðu o. s. frv., alt án nokkurs endurgjalds, af því hann áleit fyrirtækið gert í þarfir fœðurlandsins. 1910 brann skólinn, svo þá varð að byggja nýtt skólahús frá grunni. Þá breytti konsúllinn fyrri skilyrðunum og gaf skólanum landið og byggingarnar til fullrar eignar og umráða.

En þótt skólahúsið og jörðin fengist, þá vantaði nú alla innanstokksmuni og áhöld, bækur etc. En ekki var styrkur af opinberu fé veittur nema 2500 kr. og af landbúnaðarfélaginu 3900 kr. auk einstöku gjafa frá privatmönnum.

Nú var það skólafyrirkomulagið, sem erfiðast var að ná svo heppilegt reyndist, með því að enginn slíkur skóli var nein-

staðar. Og útlærðar kenslukonur í þessar stöður voru ekki fyrir hendi. Aðalreglurnar, sem farið yrði eftir, urðu þá þessar: 1) að kenslukvenna nemendurnir skyldu, meðan ekki var um aðra verklega kenslu að ræða, æfast í öllum verklegum störfum sveitakvenna. 2) að samhliða verklegu æfingunum væri bókleg kensla. 3) að með kenslunni í hinum ýmsu deildum skólans í sparsamlegri hússtjórn og heimilisfærslu í sveit, að kenna nemendunum grundvallarreglurnar fyrir heimilisfærslu, og þær reglur fengju þeir sjálfir að útfæra á stóru heimili (skólanum), til þess síðan að geta rekið og stjórnað smærri heimilum eftir sömu reglum. 4) að nemendurnir fengju með hagfeldum kensluæfingum, sýndum aðferðum (Demonstration) og bóklegu prófnámi þann uppeldislega kennaraþroska, sem framtíðarstaða þeirra og störf útheimtu.

Þetta kenslukvenna-námsskeið stendur yfir í 2 ár.

Fyrri árið er ætlast til að nemendurnir fái þá grundvallarþekkingu, sem er nauðsynleg, bæði í verklegum og bóklegum um greinum. Annað árið er svo aðallega ætlað fyrir sérnám nemendanna í þessum efnum: *Sveitabúnaðar-námsskeið*, sem nær bæði yfir heimilisstörf og heimilisstjórn innan dyra, og auk þess aðallega húsdýrarækt og hirðingu, meðferð mjólkur, smjör- og ostagerð heimilanna, ásamt ýmsum öðrum störfum, sem kvenfólk vinnur og sér um á sveitabæjum. *Skólaeldhúss-námsskeið*, sem aðallega er fólgið í húslegri sparsemi. *Garðræktarnámsskeið*, sem í sér felur matjurtagarða og blómgarða-hirðingu.

„Blómgarðsvörðurinn“.

(Eftir Rabindra Nath Tagore.)

I.

Ómælanleg auðæfi áttu ekki, þú hin polinmóða, dimma móðir, jörð.

Þú leitast við að fylla barnamunnana þína, en það er lítið um fæðu.

Gáfur gleðinnar, sem þú átt handa oss, eru aldrei fullkomnar.

Leikfangið sem þú býrð til handa börnum þínum, er veikt.

Þú getur ekki mettað allar vorar hunguðu vonir. En ætli eg þess vegna að bregðast þér?

Bros þitt, sem sorgin skyggir á, er kært augum mínum.

Ást þín, sem ekki þekkir fullnægjuna, er kær hjarta mínu.

Af brjósti þínu hefir þú nært oss með lífi, en ekki með ódauðleika. Því eru augu þín eilíflega árvökur.

Þú erfiðar og stritar gegnum kynslóðirnar með litbreytingum og söng. Þó er þinn himin ekki enn þá reistur, en að eins veikur, raunalegur dráttur af honum.

Yfir þínum fegurðar sköpunarverkum hvílir þoka af tárur.

Eg vil hella söngvum mínum í þitt þögula hjarta og elsku minni í þína elsku.

Eg vil vegsama þig með vinnu.

Eg hefi séð þitt ástríka auglit, og eg elska þitt syrgjandi duft, móðir jörð.

II.

Enginn lifir eilíflega, bróðir, og ekkert er ævarandi. Minstu þessa jafnan og fagnaðu!

Líf vort er ekki einungis eina, sama gamla byrðin, og vegur vor er ekki einasti, sami, langi vegurinn.

Eitt einasta skáld á ekki að eins að syngja eitt einasta, gamalt kvæði.

Blómið visnar og deyr, en sá, sem ber blómið, á ekki að syrgja það eilíflega.

Bróðir, minstu þessa jafnan og fagnaðu!

Alger kyristaða útheimtist til þess að fullkomleikinn fléttist inn í ljóðaprádinn.

Lífínu hallar að sólarlaginu, til þess það hnigi ofan í gullna skugga.

Kærleikurinn verður að kallast burtu frá leik sínum til þess að tæma bikar sorgarinnar, og fæðast á ný í himni táranna.

Bróðir, minstu þessa jafnan og fagnaðu!

Við flýtum okkur að tína blómin okkar, svo vindarnir, sem fram hjá fara, ræni þeim ekki.

Það hressir blóð vort og skerpir sjón vora að ræna þeim kossum, sem annars mundu visna, ef vér biðum.

Líf vort þýtur áfram og þrár vorar og girndir reka eftir, því tíminn lyftir þegar upp skilnaðarklukkunni.

Bróðir, minstu þessa jafnan og fagnaðu!

Við höfum ekki tíma til að faðma einn hlut, þrýsta honum að oss, og fleygja honum svo í duftið.

Timarnir tritla hratt áfram felandi draumana í káputellingum sínum.

Líf vort er stutt — það gefur oss litinn tíma til eintómra ástaratlota.

Væri það að eins notað til strits og erfðis, mundi það verða óendanlega langt.

Bróðir, minstu þessa jafnan og fagnaðu.

Fegurðin virðist oss full af sætleika, því hún dansar eftir sama hraða hljóðfallinu og líf vort.

Pekkingin virðist oss hafa gildi af því vér fáum aldrei tíma til að tæma hana til fulls.

En dauðinn heldur blómum hinna jarðnesku sjónhverfinga eilíflega ferskum.

Bróðir, minstu þessa jafnan og fagnaðu!

(Frh.)

Utan úr heimi.

Yfirlit.

Samgöngurnar við umheiminn eru af svo skörnum skamti, að fáar fréttir berast þaðan aðrar en stríðs- og hermdarverkafréttirnar. Þó ber þar nú allmargt við, sem á öðrum tímum mundi þykja stórar nýjungar. En það eru alt friðsamlegar ráðstafanir og framkvæmdir, sem konur og karlar vinna að í sameiningu og bróðerni, til að veita móttöðu hinum ósegjanlega mikla blóðmissi, fjártjóni og eyðileggingu, sem heimurinn, og sérstaklega ófriðarlöndin hafa öll þessi ár orðið fyrir, og til þess að leitast við að slík skelfingar óöld geti aldrei aftur runnið upp yfir mannkynið.

Ein af þeim eftirtektarverðustu tilraunum í þessa átt er starfsemi og útbreiðsla friðarfélaganna. Þeirra hefir lítið gætt síðan stríðið hófst og allar þeirra málaleitanir og friðarræður hafa verið kæfðar niður harðri hendi með »báli og brandi«. Hvorki bréf né blöð þeirra hafa fengið að ganga í gegnum póstana og póstskoðunina, fundir þeirra hafa verið bannaðir eða stadið undir lögregluftirliti. Þjóðirnar hafa ekki mátt heyra »friðarorð« nefnd í blöðum eða á fundum og öðrum opinberum stöðum.

Auðvitað hafa konurnar í öllum löndum einlægast og eindregnast heimtað frið

og formælt stríðinu og öllum þess athöfnunum og alleiðingum. Þær hafa líka eðlilegasta réttinn til að mótmæla því, þar sem þær eru mæður hermannanna, sem slitnir eru frá hjörtum þeirra og heimilum sínum til að myrða syni annara kvenna og eyðileggja heimili þeirra. Mæðurnar skilja því bezt af öllum, hvað friðurinn er þjóðunum dýrmætur, og þær mundu því allra manna bezt vilja varðveita hann fyrir lönd og lýði, ef þær mættu ráða.

Það er því algerlega í samræmi við þessa hugsun að þjóðirnar eru nú hver af annari að veita konum sínum pólitísk réttlindi. Menn vita, að ef þær eiga að fjalla um og greiða atkvæði um öll þjóðarstórmálin utan og innan löggjafarþinganna, þá mundi friðurinn verða bezt trygður, því þær skildu hvað það hefði í för með sér, að rífa heimilisfeður og starfsmenn þjóðanna burtu til slátrunar á vígvöllum. Auk þessarar aðalástæðu, sem er í raun og veru hin sama og bindindismennirnir hafa treyst á, að konurnar væru sterkustu liðsmenn þeirra gegn ofdrykkjunni, þá hafa konurnar unnið sér traust og álit karlmannanna í hernaðarlöndunum fyrir hina ötulu og ósérhlífnu þátttöku þeirra í öllum störfum þjóðfélagsins, sem áður hafa að eins þótt karlmannaverk. Því geta þeir ekki lengur með minstu réttarátyllu neitað því að konum beri réttur til að vera með þeim í löggjafarstörfum, og að þar beri þeim að eiga fulltrúa, sem taki tillit til óska þeirra og álits.

Í samræmi við þessa hugsun og álit karla og kvenna er það, að Englendingar hafa nú loks látið undan og veitt konum pólitískan kosningarrétt og kjörgengi, en þó með þeim takmörkunum, að þennan rétt fá að eins 30 ára konur fyrst um sinn, sem hafa kosningarrétt og kjörgengi til bæjar- og sveitarstjórnar. En karlar fá þessi sömu réttindi 21 árs gamlir.

Þess hefir áður verið getið hér í blaðinu, að konur í New York ríkinu hafi

fengið pólitísk réttindi og að þær væru strax farnar að hefja baráttu fyrir því, að Sambandsþing Bandaríkjanna í Washington veiti öllum amerískum konum þessi réttindi, þótt þær byggjust ekki við að ná því takmarki að þessu sinni. En nú kemur sú frétt, í sænsku blaði frá 18. janúar, að þegar það var að fara í pressuna, hafi komið hraðskeyti frá Zürich, að eftir skeytum frá Washington hafi Sambandsþingið (Kongressinn) í Bandaríkjunum samþykkt með 572 atkvæðum gegn 136 að Bandaríkjakonur skyldu fá pólitísk réttindi með sömu skilyrðum og karlmenn. Til þess að þetta verði að lögum, verður það að samþykkjast af öllum fylkja-löggjafarþingunum með $\frac{2}{3}$ allra atkvæða.

Nú hefir nær því $\frac{1}{2}$ hluti allra fylkja-anna veitt konum þessi réttindi áður, svo naumast mun efamál að þetta verði lögleitt í öllum ríkjunum.

Þá var það eitt af fyrstu verkum þingsins í Rússlandi eftir fyrstu stjórnarbyltinguna, að veita rússneskum konum pólitískan kosningarrétt og kjörgengi. — Holland veitir og hollenzkum konum pólitískt kjörgengi, þótt undarlegt sé, en ekki kosningarrétt, en samþykkir þó lög, svo veita megi konum kosningarréttinn án stjórnarskrárbreytingar. — Með því að veita konum kjörgengi hefir því þingið viðurkennt nauðsyn og rétt kvenna á því að eiga fulltrúa í löggjafarþinginu. Og að þær fái að kjósa þá fulltrúa sjálfar, getur varla verið langt undan landi.

Þegar þessa er gætt, og einnig hins, að bæði í þessum löndum og öðrum hafa konur unnið mikið að því að fá stjórnirnar til að taka kosningarrétt og kjörgengi kvenna upp í sín frumvörp, þá getur mönnum ekki dulist, að samræmi sé að verða og samkomulag milli óska og vilja kvennanna og stjórnendanna. Síðustu útlend kvennablöð skýra frá því, að ungverska stjórnin hafi nú tekið kosningarrétt og kjörgengi kvenna upp í kosningarlög sín, sem nú eru á þrjónunum, sem rýmka mjög um kosningarrétt karlmanna.

Vitaskuld eru konum sett miklu verri skilyrði fyrir þessum réttindum. Í stað þess að karlmenn eftir lögunum verða að hafa notið skyldukenslu alþýðuskólanna í 4 ár, þá verða konurnar einnig að hafa notið kenslu í framhaldsskólunum önnur 4 ár. Þetta kemur þó harðast niður á sveitastúlkunum, sem snemma fara að vinna fyrir sér og ekki hafa tíma til að ganga á aðra skóla en alþýðubarnaskólana.

En konurnar gleðjast samt af því góða útliti, sem er á að þetta mál gangi í gegn á þinginu og vænta að það muni einnig hafa mikil áhrif á Austurríki og verða til þess að austurrískar konur fái bráðum sömu réttindi, og það því fremur, sem Zita keisaradrotning sé máli þessu mjög hlynt og hafi stuðlað að því að þetta stjórnarfrumvarp kom fram í Ungverjalandi.

Þá þykir það einnig mikil tíðindi og góð, að nú eru bréf og blöð frá friðarvinum ýmsra ófriðarþjóðanna tekin að berast án eftirlits út um heiminn með póstunum. Menn vona að það sé friðarhugur og friðaróskir stjórnanna, sem þar komi í ljós, ella fengju ekki slík bréf og blöð óhindruð að sendast áfram fremur en áður. Sömuleiðis eru fundarhöld tekin upp aftur af friðarvinunum til að ræða málið og agitera fyrir því. Þannig hélt kvenréttinda landsfélag austurrískra kvenna, í sambandi við alþjóðafriðar félagsdeild þeirra, svo fjölmennan friðarfund í síðastl. nóvember, að stærstu fundarsalir í Wien rúmuðu ekki alla þá, sem þar vildu vera. Nú hafa forstöðukonurnar fyrst getað sent fregnir af þessum fundi til Norðurlanda. Í bréfi þeirra óska þær ákveðið, að hið nýja ár færi *frið*, að það verði sannarlega *nýtt* ár, friðarár. Þær eru þess fullvissar, að konur allra þjóða séu nú komnar að raun um og sannfærðar um, að núverandi og einkum *komandi* kynslóðir eigi að eins *einn* sameiginlegan óvin: hernaðarstefnuna og hernaðar-æsingamennina í öllum löndum. En þessar miljónir kvenna

verði þá að aukast og efflast svo að þær að lokum finni hjá sér nægan kraft til að gera *sinn* vilja gildandi, viljann til að eignast stöðugan og varanlegan *þjóðlegan* frið — Landsdownes, Asquiths, Renandels frið. — —

Það er þetta, sem bréfið talar um. Reiðina og sorgina yfir ástandinu sem er, og hina hjörtu von og trú um bættra ástand, sem allar heimsins konur verði að vinna sameiginlega að: — ástandið, sem útilýkur hin eyðileggjandi, djöfullegu morðvopn og stríð. — —

Að slíkt bréf hefir náð að komast gegnum »Censurinn«, bendir á að nú séu hugir stjórnarvaldanna teknir að mildast. Menn séu farnir að fá nóg af hinum ægilegu blóðfórnum stríðsins og séu farnir að óska eftir friði — varanlegum friði.

Það er þetta, sem friðarvinirnir um allan heim vænta að konurnar vinni að með sínum pólitísku atkvæðum. Því er sú hugmynd að ryðja sér allstaðar til rúms, að þær verði að koma með, þegar kjósa skal fulltrúa þjóðanna til að ráða vandamálum þeirra. Nú á stríðstímunum hafa þær sýnt þrek, ósérplægni og dugnað með afbrigðum í öllum stöðum þjóðfélagsins, svo að hæfileikaleysi þeirra og veimillituskap verður ekki lengur um kent eða barið við til að lykja þær úti frá löggjafarvaldinu. Þær eru líka einlægustu friðarvinirnir.

Fái þær fult vald í heiminum á við karlmennina, munu þær einnig verða ábyggilegustu *friðarverðirnir*.

Koparketillinn.

Eftir Signe Engström.

(Niðurl.)

Jón átti mjög annríkt með vorvinnuna, en var þó á sunnudögunum á Sólbjörgum. — Einu sinni ætlaði hann að kyssa Margrétu, — það var daginn, sem fyrsta lýsingin fór fram, — en hún sneri sér undan og reiddi hendina eins og til höggs. Henni varð svo bylt við, og slíkur hræðslusvipur kom á hana, að Jón vissi nú, ef hann vissi það ekki áður, að Margrét

hefði aldrei verið kyst áður. — »Við erum ekki gift enn þá«, sagði hún harðlega og gekk út úr herberginu. Jón fór ekki á eftir henni.

Kvöldið fyrir brúðkaupið gekk Margrét út alein. Það var síðasta kvöldið, sem hún réði sér sjálf, síðasta kvöldið sem hún gat reikað alein úti um hennar kærnu barnæskustöðvar á Sólbjörgum. Næsta dag átti hún að klæðast brúðarskarti og fara yfir að Bjarka — og svo —.

Aldrei, og ekki einusinni á síðari árum, gat hún munað hvort hún hefði þá nokkurn tíma gert sér ljósa grein fyrir því, hvernig síðar myndi fara. Það mundi líklega fara bærilega.

Við nyrðra girðingarhliðið var upphaldsblettur Margrétar. Þar spruttu hvítar og rennilegar bjarkir öðru megin við hliðið, en hinu megin umkringdu pytmikil grenitré göturnar, sem lágu út í beithagann. Hún beygði sig ofan að hliðinu eins og hún hafði gert þúsund sinnum áður og starði inn í skógarþyknið. Þá heyrði hún alt í einu skríja í skógarliminu. Einhver kom gangandi niður bröttu skógargötuna. Það var hann Magnús kaupmannsins. Hann hélt á spánýjum, ljómandi fallegum 24 potta koparkatli í hendinni, sem hann rétti inn yfir hliðið til Margrétar, áður en hann heilsaði henni.

— »Þetta grunaði mig að Margrét stæði hérna einmitt í kvöld«, sagði hann um leið og þau heilsuðust með handabandi. Blóðið steig Margrétu til hjartans svo henni fanst hún ætla að kafa. Hvað vissi Magnús um hennar venjur. En Magnús var náfölnur og slepti ekki litlu hendinni, heldur hélt henni fast.

— »Þetta á að vera brúðargjöfin mín«, sagði hann, »Margrét þarf stóra mjólkurpotta núna, þegar hún eignast svo margar kýr«.

Það var beyskja í rómunum. Stúlkan stóð eins og steini lostin.

— »Og svo ætla eg að kveðja um leið — eg fer af stað til Ameríku í kvöld«.

Hér tók fyrir röðdina. Hann þrýsti fast hendi hennar, eitt logsárt augnablik ennþá — og svo var hann allur á brott.

Þetta var alt og sumt. Það var svo örlítið til að lifa á því heila langa æfi. Og stúlkan, sem of seint hafði fengið að vita það, sem hún vildi vita, hneig frá sér númer af sorg ofan á grasið, og sagði við sjálfa sig að ekki vildi hún lifa æfina, saman með öðrum manni, — og ekki heldur lifa alein.

Enginn leitaði hana uppi. Allir voru vanir við að hún reikaði alein úti um haga og engjar á kvöldin. Þetta kvöld kom hún mjög seint heim og gekk til herbergis síns, án þess að tala við neinn, ekki einusinni að hún gæti um hvaðan hún hefði fengið koparketillinn. En brúðir eru oft dutlungafullar, og engum kom til hugar að troða sér fram við hana. Brúð-

kaupið átti að standa á Bjarka, því þar var karlmannaskálinn miklu rýmri og bjartari en á Sólbjörgum og þar ráðskaði mágkona brúðgumans líka nú í heilan hálfan mánuð til að undirbúa veizluna. Alt var svo vel undirbúið sem æskja mátti, bara að veðrið yrði nú eins og það ætti að vera á brúðkaupsdegi.

En það varð ekkert úr því. Nýi dagurinn rann upp með stormi og ausandi rigningu. Það var eins og haustið hefði alt í einu komið um miðjan vortimann. Margrét lyfti þreytta, svefnlausu höfðinu upp frá koddanum, hló heiskjulega og sagði:

»Það er alveg eftir minnu skapi! Það vantaði nú ekkert annað en að það hefði verið glaða sólskina«.

Prestsfrúin hafði fengið því framgengt, að brúðarkjöll Margrétar væri hvítur. Hún hafði svo sem efni á því að geyma hann niðri í kistu, sem minjagrip ef hún vildi spara hann. Og þegar brúðurin kom svo ofan í stásstofuna í hvíta silkikjólnum, með blaktandi brúðarslæðu og gullkórónuna um höfuðið, sem langalangafi hennar hafði gefið söfnuðinum, krónuna sem flökkutelpa hafði fyrst allra borið á sínum brúðkaupsdegi — þá var Margrét svo falleg að Hannes gamli gat ekki dulið þann sting sem hann fékk í hjartað.

— »Það er synd að gifta hana«, tautaði hann. Og þessi orð sem honum féllu ósjálfrátt af munni, þegar hann átti að missa hana, urðu að máltæki í sókninni seinna. Máske hefði alt getað lagast með jörðina smátt og smátt án þessarar giftingar. Margrét var hreinasta barn enn þá. En töluð orð og afráðin verk verða ekki afturtekin.

Hjónavigslan fór fram í gömlu kirkjunni, sem var fallega skreytt og full af fólki. Svo fögur brúður hafði varla sést þar í manna minnum, og þá var mikið sagt. Tár gömlu kvennanna keptust á við regnið, sem buldi í vonzkuhryðjum utan á kirkjugluggunum. Þetta veður var ekkert góður fyrirboði. Að minsta kosti vissi það á það, að brúðurin yrði bráðlega ekkja. Verra væri æfilangt hjónaband sem vantaði alla hjúskapar sælu. Maður væri nú líklega orðinn svo gamall og hefði bæði augun og eyrun opin! En þetta veizlufólk vissi svo lítið. Það grundaði ekkert um þá járnhörðu ákvörðun sem hafði proskast á einni skelfingarnótt inni í fallega höfðinu þarna frammi í kórnum, sem nú beygði sig undir brúðarkrónu og kransi. Og þó Margrét hefði hrópað hana upp, þá hefði enginn getað trúað henni.

Í sænsku bænda brúðkaupsveizlunum, tala menn hvorki um miðdagsmat eða kvöldmat. Menn éta bara allan tímann. Menn setjast eftir nákvæmlega útreiknuðum stétta-verðleikum, og

svo njóta menn réttanna, eins og samt hefði forfeðrum vorum eða guðum þeirra. Menn sitja undir borðum margar klukkustundir í einu, og svo standa menn á fætur mettir, og í góðu og glöðu skapi, alt eftir því sem við hvern á. Margrétar brúðkaup var einstæð hátíð, einnig í þessu tilliti, svo rausnarlegur var veizlufagnaðurinn, og svo mikil var veizlugleðin.

Og svo þegar liða fór á nóttina, og gleðin stóð sem hæst inni í veizlusalnum, þá gekk stúlka nokkur alein gegnum allan hópinn af óboðnu veizlugestunum, sem stóðu úti fyrir veizlusalnum, og nýlega höfðu hrópað fagnandi húrrahróp fyrir fallegu brúðurinni. Þeir væntu þess að hún mundi ennþá einusinni sýna sig, áður en krónan væri dónsuð af henni. Enginn gaf gaum að ungu stúlkunni í síðu, svörtu kápunni og hettunni, með stóra koparketilinn í hendinni, sem gekk af stað beint yfir hagana og engjarnar á Bjarka.

Þetta var Margrét. Hún stóð alt í einu eins og andi eða vofa í gömlu eldhúsdýrunum á Sólbjörgum, og hafði nærri því hrætt alt vitið úr eldastúlkunni og vinnupiltinum, sem voru heima til að gæta skepnanna. Náfól, svartklædd rennvot brúður! — og andlitið var ekki andlit á lifandi veru.

En hún talaði, og málrómurinn var lifandi. — »Nú skuluð þið fara yfir að Bjarka og heilsa honum föðurbróður minum og segja að eg verði hér áfram eins og hingað til. Til Bjarka kem eg aldrei aftur, og Jón skal ekki ómaka sig hingað mín vegna. Það er árangurslaust.

Svo gekk hún upp á gamla jómfrúherbergið sitt, læsti dýrunum að innanverðu og hátaði, því hún var dauðans þreytt.

Á Bjarka var mesti ys og þys og gauragangur. Einhver af yngri boðsgestunum höfðu fundið blæjuna og krónuna á skáp í litlu herbergi, og þegar í stað gert aðvart um brúðarhvarfið. Hannes og Jón ráðguðust hver við annan hvað ætti til bragðs að taka. Báðir í hjarta sínu sannfærðir um að bezt væri að byrja leitina í ánni, sem rann þar hjá bænum.

Þegar stúlkan og pilturinn komu með boðskapinn varð dauðapögn í salnum. Jón varð náhvítur, og Hannes varð niðurlútari en nokkru sinni áður. — »Við höfum neytt hana til þess arna«, sagði hann við Jón. »Þar er engum öðrum um að kenna. En ef hún hefir leitað verndar undir mínu húspaki, þá er hún óhult. Þú getur komið yfir um á morgun og séð hver sig alt fer.

Og Jón kom, og presturinn kom og margir mektugir menn komu. En unga konan, sem engin gift kona var, var bjargföst móti öllum bænum, fortölum og hótunum. Þeir gátu gert alt sem þeir vildu, jafnvel það versta, því ef í